

Informații din presa italiană despre revoluția lui Tudor Vladimirescu

Dr. ADINA BERCIU — DRĂGHICESCU

Informațiile din presa vremii, folosite tot mai des în ultimul timp, se dovedesc a fi un izvor prețios pentru completarea și clasificarea unor evenimente majore din istoria noastră. Să nu uităm că prin intermediul presei străine s-au cunoscut în Occident acțiunile militare și politice ale lui Mihai Viteazul, moartea tragică a lui Miron Costin, acțiunile diplomatice ale lui Constantin Brîncoveanu, uciderea sa și a fraților săi, sfârșitul trist al lui Grigore Ghica al III-lea și multe alte evenimente importante printre care și revoluția română condusă de Tudor Vladimirescu, căreia i s-a acordat un spațiu foarte larg.

Valoarea presei străine este cu atât mai mare cu cât primele ziare autohtone apar în Moldova și Transilvania la sfârșitul secolului al XVIII-lea iar în Țara Românească în primăvara anului 1829.

Presa italiană reprezentată în acea epocă prin : *Giornale del Regno delle due Sicilie*, „*Gazetta Piemontese*“ din Torino, *Gazetta di Genova* și *L' Osservatore Triestino* (toate microfilmate la Arhivele Statului București), au publicat numeroase și ample relatări despre revoluția lui Tudor Vladimirescu. Mă voi opri doar asupra citorva dintre ele.

Mai întâi, Tudor, pe care toate gazetele italiene îl numesc Teodoro, este înfățișat ca un duce valah (il duce), ca un șef militar (il capo di valachi) și apoi „domn Signore di Bucarest“¹. Acțiunea sa este văzută și numită fie insurecție (insurrezione), fie, foarte interesant și exact, revoluție (rivoluzione). Astfel *Gazetta Piemontese* din 12 mai menționează : „la rivoluzione diretta da Teodoro“ considerînd-o „asemănătoare cu multe altele care izbucnesc din cînd în cînd

în provinciile privilegiate ale imperiului otoman². (A se înțelege, desigur, state autonome, vasale imperiului otoman).

Tot ca o revoluție este văzută și de un martor ocular al evenimentelor, de episcopul catolic din București, Giuseppe Maria Molajoni, în raportul său către Propaganda Fide scris în 21 septembrie 1821 sub titlul: **Breve istoria della rivoluzione di Bucarest** (Scurtă istorie a revoluției din București).

La fel este calificată în diverse rapoarte diplomatice⁴.

După declanșarea acțiunilor eteriste de către Alexandru Ipsilanti în Moldova și după ce au început să circule știrile, corespondenții de presă le vor prezenta mereu împreună. Dar de la început tot ei constatau deosebirile flagrante dintre cele două mișcări, deosebiri privind scopul fiecăreia, tactica și strategia armatelor lor și a celor doi conducători.

Pandurii înșiși, spun ziarele italiene, au luat atitudine față de revoluția greacă care „nu are nimic comun cu a lor”. Mai întâi presa a sesizat obiectivele diferite ale celor două mișcări.

Gazetta Piemontese publica în 12 mai următoarea știre din 24 aprilie preluată prin Observatorul Vinez: „Se pare că nu există nici o înțelegere între Teodoro, conducătorul românilor (capo di valacchi) și Ipsilanti care ia titlul de general al grecilor”. Proclamațiile publicate de ei la 17 și 18 martie exprimă intenții contrarii (internioni contrarie). Revoluția condusă de Teodoro seamănă atîtor alte revolte parțiale care s-au făcut din cînd în cînd în provinciile privilegiate ale imperiului otoman pentru a se obține o favoare sau alta dar nu pentru a răsturna vreodată Imperiul. Această ultimă idee nu există decît în cîteva minți ale grecilor din Constantinopol și din insule (...). Ipsilanti folosește stilul europenilor crezînd că se poate regenera Grecia și se pot alunga musulmanii (...). El numește Valachia vechea Dacie dar poporul de rînd nu înțelege ceea ce vrea să spună prin aceasta. Tudor nu s-a opus proclamațiilor lui Ipsilanti dar nu a trimis nici pe cineva care să-l laude pentru aceasta”. Si ziarul continuă scoțînd în evidență consecințele adversității Tudor — Ipsilanti: „adversitatea evidentă (la-diunione) dintre cei doi șefi ai revoltei diminuează cu mult importanța cunoscută acestui eveniment. Dacă Poarta se înțelege cu Tudor, dacă înfrinează avariția boierilor greci pe care poporul îi urăște mai mult decît pe pașalele turcești „Valachia se liniș-

tește și Ipsilanti se reduce la imposibilitatea de a se impune prin forțele slabe pe care le va putea avea din Moldova⁵.

L'Osservator Triestino din 12 iunie nota și el Teodoro vele diferite ale celor două mișcări: „revolta lui Teodoro era îndreptată împotriva grecilor, mai ales împotriva acelor familii de greci care locuiau la Constantinopol, în Fanar și erau domni în cele două „principate și dragomani ai Porții“ (...). Ipsilanti patrona cauza pură a grecilor (...) iar „revoluția răpîndită în Grecia de societatea secretă a eteriștilor are drept scop renașterea (risurrezione) anticei Grecii. Revolta din Țara Românească nu numai că n-a fost în sensul eteriștilor dar chiar diametral opusă“ (diametralmente oposta).

Gazetta Piemontese din 19 iunie face referiri ample și foarte tranșante la adresa scopurilor celor două revoluții. Astfel „primele mișcări au fost începute de Teodoro în Mica Valahie. Ele erau îndreptate împotriva grecilor și în mod precis împotriva fanariștilor (...) Plîngerile aceluia popor nu sînt împotriva turcilor ci împotriva principilor greci care guvernează și îi persecută după bunul lor plac (...) pentru a-și satisface propria lăcomie precum și a clienților lor. De aici rezultă diferența între declarațiile făcute Porții de Teodoro și proclamațiile lui Ipsilanti. Acest tînăr prinț apărut după aceea în Moldova ca apărător al cauzei pure a grecilor (...). Revoluția greacă propriu-zisă este, circumscrisă Peloponezului și insulelor grecești din Arhipelag (...) și are drept scop renașterea vechii Grecii“.

În acest context ziarul afirmă răspicat că „revolta Valahiei (...) este contrară planurilor eteriștilor diametralmente contraria)⁷. De aici încercările lui Ipsilanti a cărui mișcare avea foarte slabă aderență în rîndurile oamenilor, de a-l atrage pe Tudor spre planurile și interesele sale, „de care Tudor era străin“⁸, după cum remarca L'Osservatore Triestino în 12 mai 1821. În aceste condiții, nu numai că nu a existat nici o înțelegere între cei doi, dar se va declanșa o puternică animozitate și antipatie pînă la ură chiar, aspecte sesizate de toate ziarele italiene ale vremii. „Între cei doi domnește puțină înțelegere (poca inteligenția)⁹. Cei doi se urăsc reciproc (si odiano, reciprocamente) aît de mult încît n-ar trezi nici o mirare știrea că ei s-ar fi încăerat“, scria Giornale del Regno delle due Sicilie și Gazeta Piemontese¹⁰. Acesta din urmă afirmă că Tudor „protesta mereu că

nu vrea să lupte împotriva Porții ci numai împotriva puterii tiranice a boierilor¹¹, dar „nu a încetat să ceară reintroducerea drepturilor Țării Românești“.

Aceste diferențe de idealuri și animozitate dintre cei doi vor avea consecințe nefaste asupra revoluției, lucru mărturisit de altfel chiar de Tudor.

În final, cei doi nu au ajuns la nici o înțelegere după cum menționa *Gazetta di Genova* în 12 mai: „Se zice că acești doi capi ai revoltei nu au ajuns la un acord între ei; Teodoro refuza să intre în subordinea lui Ipsilanti și se pare că în taină ar avea alte intenții decât rivalul său¹². Iar motivul refuzului l-a dezvăluit chiar Tudor cancelarului austriac Udritki la întrevvedere pe care a avut-o în 22 martie/3 aprilie: „Și aceasta pentru motivul că eu nu sînt dispus să vărs sîngele românilor pentru Grecia și nu vreau ca printr-o măsură nesocotită și pripită să întreprind ceva în detrimentul poporului român¹³“.

Este cunoscut faptul că după izbucnirea revoluției lui Tudor, Poarta se pregătea să intervină în Principate cu scopul de a lichida mișcarea eteristă, dar exista și teama unui conflict cu Rusia. În orice caz armatele otomane concentrate pe linia de la Dunăre au primit ordinul să treacă în Țara Românească. Tudor deși luase măsuri să întâmpine armata otomană s-a hotărît la 27 mai să părăsească Bucureștiul pentru a nu fi distrus orasul și să se retragă în Oltenia prin Pitești. În drum spre Pitești a intervenit arestarea și apoi asasinarea lui Tudor din ordinul lui Alexandru Ipsilanti.

Presa italiană relatează în totalitatea ei aceste acțiuni confirmate de altfel și de unele rapoarte diplomatice. Astfel *Gazeta Piemontese* relatează la 28 iunie, pe baza unei informații din 5 iunie, următoarele: „Un martor ocular raportează că Tudor, la puțin timp după sosirea lui la Pitești a fost luat de un căpitan de cavalerie din rîndurile rebelilor și condus în lanțuri la cartierul, general al lui Ipsilanti de la Tîrgoviște¹⁴. La 27 iunie știrea era deja cunoscută la Viena de unde Rossi, ministrul piemontez de acolo, scria și el că: „Înainte de a părăsi orasul Tîrgoviște, acest general (Ipsilanti) a dat dispoziție în 7 iunie să fie împușcat Tudor Vladimirescu, arestat mai înainte din ordinul său¹⁵“.

L'Osservatore Triestino din 30 iunie menționează și el că: „Faimosul conducător rebel Teodoro (...) a fost surprins din ordinul lui Ipsilanti la Pitești și dus prizonier la Tîrgoviște,

a fost judecat de un tribunal de urgență pe 7 iunie și condamnat la moarte¹⁶ (senteziato e giustiziato). Îndoieli că însă această judecată la care nici nu aveau dreptul, Tudor nefiind omul lor. Același lucru era relatat la 7 iulie și de Gazetta Piemontese¹⁷, iar patru zile mai târziu la 12 iulie tot aici se publicau informații preluate din niște scrisori sosite din Brașov și care asigurau „că principele Ipsilanti l-a ucis pe Teodoro îndată ce a ajuns la Tîrgoviște, unde cartierul general al Prințului se găsea încă în ziua de 6” (il principe Ipsilanti la fatto moschetare Teodoro)¹⁸. Prin urmare cînd eteriștii s-au convins că nu există nici o speranță de a și-l apropia pe Tudor și prin el a se folosi de români, au decis să-l ucidă.

Știrile din presa italiană sînt cu mult mai bogate decît am putut noi cuprinde aici și ele privesc o multitudine nesfîrșită de probleme. Dintre acestea mai menționăm : date referitoare la efectivele armatelor lui Ipsilanti și Tudor, informații despre intervenția otomană în Principate, represii sîngeroase otomane împotriva tuturor celor care participă la revoluția lui Tudor, știri referitoare la poziția duplicitară a Rusiei, la soarta trupelor de panduri după asasinarea lui Tudor la fuga Prințului Ipsilanti în Transilvania și dezastrul suferit de armata eteristă¹⁹, etc.

Nu este lipsită de importanță nici relatarea din 24 iulie 1821 a Gazettei Piemontese despre pierderile suferite de Țara Românească în urma jafurilor făcute de eteriști și de armatele otomane, pierderile de recolte erau evaluate la suma de 50.000 de piaștri și vor trebui să treacă două decenii pînă cînd „bogata Valahie își va reveni din nenorocirile în care se află”²⁰.

În general presa și actele diplomatice au prezentat știrile referitoare la evenimentele din 1821 corect și obiectiv, exceptînd „accentele de grijă și ostilitate” cu care a fost caracterizată redeșteptarea națională românească de la 1821.

Spre exemplu, Simonetti, ministrul sard din Petrograd, vedea în revoluția lui Tudor un adevărat „uragan”, Rossi, ministrul piemontez din Viena îi spunea „ciumă levantină”, Chirico reprezentantul Sardiniei la Istanbul, o aşază între manifestațiile „spiritului actual de revoluție care infectează o mare parte a guvernelor europene”. Iar Malajoni din București, se bucura de fapta ucigașă a lui Ipsilanti care „a tăiat pentru totdeauna voința (a lui Tudor) de a domni

ca Principe la București", dar tot el recunoaște că mișcarea lui Tudor a fost „foarte bine combinată și foarte întinsă” datorită faptului că s-a sprijinit pe foștii panduri ai corpului liber pe care tot Tudor i-a comandat în războiul din 1806—1812.

Acum dacă se compară această serie de știri cu cele ce se vor face publice în Italia după anul 1821 și pînă în 1940, despre Tudor Vladimirescu, situația se prezintă astfel. După concluziile istoricului Dumitru Bodin, „numai într-un caz și atunci incidental, o singură lucrare care judecă just pe eroul român; în trei cazuri îl prezintă fals; iar în majoritatea cazurilor îl ignoră complet”²¹. Statistica se oprește la 1940 dar nici după această dată lucrurile nu s-au schimbat substanțial.

Lucrarea care scrie cîteva rînduri dar adevărate despre Tudor este a Annei Nuzzo — „La rivoluzione greca e la questione d'Oriente nella corrispondenza dei diplomatici napoletani (1820—1830)”²² apărută la Salerno în 1930.

Explicația descrescîndului interes al istoriografiei italiene față de Tudor mergînd pînă la deformarea evenimentelor, a imaginii lui, nu este atît de greu de înțeles. Denaturarea lucrurilor trebuie pusă în legătură cu „bibliografia bogată grecească și după ea, italiană, care a popularizat lupta eteriștilor, enorm în cercurile științifice și chiar în masele populare italiene și apoi o dată cu acest aspect, figura lui Tudor, trecută prin critica și interesele grecești.

Nu trebuie scăpat din vedere că „dragostea pentru Elada” în jurul anilor 1821—1823 a devenit un subiect predilect în Europa și mai ales în Italia. „Presa, cercurile universitare, lumea politică întrețineau această atmosferă”. Așa se și explică de ce unitățile de voluntari în care italienii se aflau în număr foarte mare, s-au sacrificat în luptele din Grecia.

De la prezentarea voit tendențioasă și pînă la ignorare nu a fost prea mare distanță; distanță care a fost micșorată pe de o parte de presiunea intereselor grecești și apoi de existența în număr restrîns a lucrărilor românești care să prezinte corect evenimentele și care să ajungă în Italia într-o limbă străină dacă nu chiar în italiană.

Rămîne așadar o obligație actuală aceea de a înfățișa în „straiile accesibile străinătății” figurile de seamă ale istoriei românești. Iar Tudor a fost simbolul unei remarcabile biruințe românești.

1. Giornale del Regno delle due Sicilie, din 26 iunie 1821; Gazzetta Piemontese nr. 66 din 2 iunie 1821; Arhivele Statului, București, microfilme, rola 28.
2. Gazzette din Genova, din 7 și 11 aprilie 1821; Arhivele Statului, București, rola 30.
3. Pentru aceasta, vezi G. Găzdaru, *O relatare manuscrisă italiană despre revoluția lui Tudor Vladimirescu*, în „Diplomatarium italicum”, 1934, p. 240—273; D. Bodin, „*Tudor Vladimirescu în lumina izvoarelor italiene*”, Revista istorică Română, 1941—1942, vol. XI—XII, p. 45—46.
4. Revoluția condusă de Tudor Vladimirescu. Documente externe, București, Editura Academiei, 1980, passim.
5. Gazzetta Piemontese, nr. 57 din 12 mai 1821, Arhivele Statului București, microfilme, rola 28.
6. Osservatore Triestino, nr. 37 din 12 iunie.
7. Gazzetta Piemontese, nr. 73 din 19 iunie 1821.
8. L'Osservatore Triestino din 12 mai 1821, Arhivele Statului, București, rola 39.
9. Giornale del Regno delle due Sicilie nr. 50 din 21 mai 1821.
10. Gazzetta Piemontese din . . . . .
11. Gazzetta Piemontese, nr. 66 din 2 iunie 1821.
12. Gazzetta di Genova, 15 aprilie 1821.
13. Revoluția condusă de Tudor Vladimirescu, Documente externe, p. 193—194.
14. Gazzetta Piemontese, nr. 77 din 28 iunie 1821.
15. Revoluția condusă de Tudor Vladimirescu, Documente externe, p. 348.
16. L'Osservatore Triestino, nr. 75 din 30 iunie 1821, p. 297.
17. Gazzetta Piemontese, nr. 81, 7 iulie 1821.
18. Ibidem, nr. 83, din 12 iulie 1821.
19. C. Șerban, Mișcarea revoluționară din 1821 în presa europeană, SMIM, vol. VI, 1973, p. 285.
20. D. Zaharia, Presa din Italia despre mișcarea revoluționară condusă de Tudor Vladimirescu, „Carpica”, Bacău, 1971, p. 354.
21. D. Bodin, Op. cit., p. 62.